

УДК 621.316

АНАЛІЗ НЕСИМЕТРІЇ НАПРУГ ТА СТРУМІВ МЕРЕЖІ ТА МЕТОДІВ БОРОТЬБИ З НЕЮ

Бурлаков А. В., студент

Bartem746@gmail.com

Науковий керівник: Вовк О. Ю., к.т.н.

Oleksandr.vovk@tsatu.edu.ua

Таврійський державний агротехнологічний університет ім. Дмитра Моторного,
м. Мелітополь

Актуальність та постановка проблеми. На сьогоднішній день суттєвим негативним фактором, що істотно впливає на якість електроенергії в мережі, є несиметрія напруг та струмів [1 – 2]. У трифазній системі змінного струму вона характеризується тим, що амплітуди фазних напруг (струмів) не рівні між собою, а кути зсуву фаз між ними розподілені нерівномірно [3]. Зазначене по різному впливає на однофазні та трифазні споживачі. Для однофазних споживачів важливим є тільки значення напруги тієї фази, до якої вони підключені. Для трифазних споживачів, наприклад, трифазних двигунів, важливим параметром також є рівномірність розподілення напруг по фазам. Несиметрія є суттєвою проблемою для роботи елементів електричних мереж, тому у роботі поставлена задача проаналізувати як саму несиметрію, так і методи боротьби із нею.

Основні матеріали дослідження. Будь-яку несиметричну систему трьох напруг можна розкласти на три симетричні системи: прямої послідовності, чергування фаз якої збігається з чергуванням фаз вихідної системи, зворотної послідовності, чергування фаз якої протилежне, і нульової послідовності, всі вектори якої спрямовані однаково. Трипровідна система у своєму складі складову нульової послідовності не має [4]. При появі несиметрії з'являються напруги і струми зворотної і нульової послідовності, що призводить до додаткових втрат потужності та енергії, а також втрат напруги в мережі, що погіршує режими і техніко-економічні показники її роботи [5]. Якщо розглядати шкідливий вплив несиметрії на прикладі асинхронних двигунів, як на одних з найпоширеніших видів трифазних споживачів, то складову прямої послідовності можна розглядати як основну корисну частину, а складову оберненої та нульової послідовності – як перешкоду. Під впливом несиметрії в навантаженні протікають відповідні струми, які не виконують корисної роботи та призводять, наприклад, до зниження швидкості обертання валу машини та до його додаткового нагріву. Відповідно до цього й термін служби навантаження буде скорочуватись пропорційно коефіцієнту несиметрії в мережі. Причин несиметрії напруг багато, але основною з них є нерівність розподілу навантаження по фазам [6], яке пов'язано з однофазним виконанням значної частини побутових і промислових електроприймачів. Зазначене призводить до того, що вказані споживачі можуть бути підключені в мережу нерівномірно, або вмикатись на різних фазах в неоднаковий час. Для вимірювання несиметрії напруг розроблений прилад, в основу роботи якого покладено використання фільтрів симетричних складових [7]. Прилад дозволяє вимірювати коефіцієнти несиметрії напруг по нульовій і зворотній послідовностей, фазових кутів напруг і струмів зворотної і нульової послідовностей. Але на сьогоднішній день такі прилади мають велику похибку вимірювань у зв'язку з високою чутливістю приладів до змін частоти в мережі. Існує декілька основних способів зменшення несиметрії напруг та струмів, названих ще симетризуванням. До них належать:

- зниження опору нульової послідовності елементів електричної мережі. Такий спосіб включає в себе зменшення опору нульового проводу за рахунок збільшення його перерізу. Такий спосіб хоча і існує, але на практиці майже не використовується, так як перехід на наступний номінал перерізу проводу потребує додаткових капітальних

витрат, що призведе до значного подорожчання лінії;

- поперечна компенсація реактивної потужності. В такому методі симетризування відбувається за рахунок використання конденсаторних батарей в установках для компенсації реактивної потужності. Шляхом несиметричного розподілення по фазам потужності батарей, можна одночасно з підвищенням коефіцієнта потужності домогтися компенсації струмів зворотної послідовності в лінії та трансформаторі. Слід зауважити, що такий спосіб має сенс лише при відносній стабільності несиметрії;

- перерозподіл однофазних навантажень. Такий метод імовірно найбільш простий та доступний і не потребує суттєвих капітальних витрат. Також його застосування дозволяє суттєво зменшити несиметрію напруг та струмів у електричних мережах з комунально-побутовим та змішаним навантаженням. Такий метод має за мету періодично контролювати несиметрію в низковольтній мережі, шляхом вимірювань відповідних величин на трансформаторній підстанції, та рівномірно розподіляти споживачів по фазам. Також для отримання більш точних даних складають карту (схему) розподілення навантаження в мережі і здійснюють подальші підключення відповідно до неї.

Висновок. У роботі розглянуті актуальність проблеми несиметрії, її наслідки та причини виникнення. Проаналізовано методи можливого усунення несиметрії напруг та струму.

Список використаних джерел

1. Вовк О. Ю. Керування асинхронним електродвигуном за мінімумом витрати ресурсу ізоляції. *Сучасний стан та перспективи розвитку електротехнічних систем: матеріали I Всеукр. наук.-практ. Інтернет-конф. пам'яті В.В. Овчарова*, Мелітополь: ТДАТУ, 2020. С. 49-50.
2. Вовк О. Ю. Ресурсозберігаюче управління асинхронними електродвигунами. *Енергозабезпечення технологічних процесів: зб. тез доп. VIII Міжнар. наук.-практ. конференції пам'яті І.І. Мартиненка*. Мелітополь: ТДАТУ, 2019. С. 12.
3. Овчаров В. В., Вовк О. Ю. Теоретичні передумови комплексного діагностування асинхронних електродвигунів. *Праці Таврійського державної агротехнічної академії*. Мелітополь, 2001. Вип. 1, т. 21. С. 4-6.
4. Правила улаштування електроустановок. 2-ге вид., переробл., і допов. Харків: Форт, 2009. 736 с.
5. Овчаров В. В., Вовк О. Ю. Загальна електротехніка: навчальний посібник. Мелітополь: Люкс, 2018. 310 с.
6. Управление качеством электроэнергии: учебное пособие / И. И. Карташев и др.; под ред. Ю. В. Шарова. Москва: МЭИ, 2017. 347 с.
7. Коковин В. Е. Фильтры симметричных составляющих в релейной защите. Москва: Энергия, 1968. 90 с.